

Remissvar från Västerås stift

Stiftsstyrelsen i Västerås stift är tacksam över att ha inbjudits av Region Dalarna att lämna synpunkter på förslaget till regional kultur- och bildningsplan i Dalarna 2023-2026 .

Stiftets grundläggande uppgift i Svenska kyrkan

Stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Det innebär att församlingar och församlingar som samverkar i pastorat är det sammanhang som bedriver verksamhet. Stiftets främjandeuppdrag kan bl.a. innebära att ta initiativ till och stödja verksamhet i församlingar och pastorat.

Det strategiska ramverket

Uppföljning av kultur- och utbildningspolitiken

Svenska kyrkans församlingar och pastorat i Dalarna är, ibland med stöd av Västerås stift, regionens starkaste kulturaktör, utanför den skattefinansierade verksamheten. Stiftsstyrelsen anser att det vore värdefullt att formalisera dialogen mellan Västerås stift och Kultur och bildningsnämnden i Dalarna. Kanske kan det ske på liknande sätt som med studieförbund och Folk rörelseberedningen.

I många av de verksamhetsområden som redovisas i förslaget till regional kultur- och bildningsplan bidrar Svenska kyrkans församlingar och pastorat i Dalarna aktivt. Därför skulle en återkommande dialog vara av värde för båda parter. Exempel på från olika verksamhetsområden ges nedan.

Verksamhetsområden

Musik

Musikområdets infrastruktur

Kyrkorum och andra lokaler förvaltade av församlingar och pastorat i Dalarna är viktiga för musikverksamhet i länet.

Församlingar och pastorat i Dalarna avsätter ekonomiska resurser för musikgudstjänster och konsertverksamhet som engagerar såväl professionella musiker som grupper och musiker på ideell grund.

I församlingar och pastorat i Dalarna finns ett stort antal väl utbildade musiker. De är i sina lokala sammanhang och ibland på såväl regional som nationell nivå viktiga resurser som musiker, pedagoger, konsertarrangörer och musikaliska ledare.

I församlingar och pastorat i Dalarna finns ett stort antal körer som är viktiga resurser för skolning av sångare och medverkan i musikaliska projekt i länet.

Samarbetet mellan Falu pastorat och Musikkonservatoriet i Falun gör att pastoratets orglar och organister är viktiga resurser i undervisningen av konservatoriets orgelelever.

Bild och form

Bild och formområdets infrastruktur

Församlingar och pastorat i Dalarna arrangerar utställningar inom bild och formområdet i kyrkliga miljöer. Ibland upplåts kyrkliga miljöer till utställningar av andra arrangörer. Ett exempel följer här:

Utställningen Sjätte sinnet som genomförs 2022 för sjätte gången sedan 2007 i samarbete mellan Västerås stift och ett antal församlingar och pastorat i stiftet. Sjätte sinnet initierades av stiftsstyrelsen och fick sin utformning i dialog mellan stiftets företrädare och dåvarande konstkonsulenten i Landstinget Dalarna. Sex stora utställningar har nu genomförts i nära samverkan med konstverksamheten i Region Dalarna och motsvarande enheter i de regioner som hör till stiftets västmanländska del. Sjätte sinnet vill med samtidskonst ge nya uttryck för fördjupning kring existentiella frågor i kyrkorum formade i äldre tider. 2022 är Idre kyrka, Torsångs kyrka, Våmhus kyrka, Rättvilks kyrka, Sollerö kyrka och Storsäterns kapell plats för denna utställning bl.a. med verk av dalakonstnärer. En ny upplaga av Sjätte sinnet kommer att genomföras 2025. Sjätte sinnet är ett inspirerande exempel på hur Svenska kyrkan och region Dalarna systematiskt kan arbeta tillsammans och därigenom erbjuda både professionella konstnärer och en bred allmänhet intressanta och decentraliserade scener för samtidskonst.

Museer och kulturmiljöer

Infrastruktur inom musei – och kulturmiljöområdet

Vår svenska kulturpolitik ska, som refereras i dokumentet, ”främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas”. För att leva upp till det målet behövs god dialog och samverkan mellan å ena sidan det offentliga Sverige – stat, regioner, kommuner – och å andra sidan kulturarvsförvaltare som Svenska kyrkan. Med respekt för historien, ska det kyrkliga kulturarvet användas och utvecklas så att det blir tillgängligt för alla svenska medborgare, oavsett härkomst och religion. Här finns möjligheter att stärka och vidga det som är användning och utveckling av de kyrkliga kulturmiljöerna.

I förslaget till regional kultur- och bildningsplan i Dalarna framhålls församlingar och pastorat i Dalarna som viktiga kulturbärare. Många kyrkobyggnader och inventarier som är skyddade i lag är en viktig del av kulturarvet. Att Svenska kyrkans kyrkobyggnader ska hållas tillgängliga för allmänheten är reglerat i kyrkoordningen. Det var en principiellt viktig fråga inför relationsändringen. I överenskommelsen från år 2000 mellan regeringen och Svenska kyrkan regleras bland annat tillgänglighetsfrågorna. Inom ramen för arbetet med den statliga Kyrkoantikvariska ersättningen (KAE) ingår en årlig uppföljning av tillgängligheten. Staten ställer varje år 460 miljoner kronor till förfogande för Svenska kyrkans kyrkoantikvariska arbete med historiskt värdefulla byggnader. Medlen fördelas via stiftet, och i all beredning inför bidragsfördelning till kyrkor i Dalarna medverkar företrädare från såväl Dalarnas museum som kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen Dalarna. En särskild samrådsgrupp finns för stiftets kontinuerliga arbete med kyrkoantikvariska frågor med deltagande av experter från de tre regioner som ingår i stiftets geografi.

Västerås stift tillhandahåller genom stiftsantikvarien kvalificerad rådgivning till församlingar och pastorat i frågor som rör kyrkobyggnader, inventarier och det kyrkliga kulturarvet. Stiftsantikvarien handlägger kyrkoantikvarisk ersättning (KAE) i Västerås stift och utarbetar förslag till hur den ska fördelas för att största möjliga kulturarvsnytta ska uppnås. För år 2021 fick Västerås stift 27,6 miljoner kronor att fördela i KAE till olika projekt från kyrkostyrelsen. Till detta fogade stiftets församlingar och pastorat c:a 13,8 miljoner kronor i anslag till projekt som berörde det kyrkliga

kulturarvet. Stiftsantikvarien anordnar utbildningar inom ämnesområdet och initierar, upphandlar och driver projekt på stiftsnivå. Ett exempel är den orgelinventering som genomfördes under 2018-2019. Västerås stifts 250 orglar besöktes och undersöktes utifrån bland annat historik och kulturhistoriskt värde. Resultatet ska hjälpa stiftets församlingar och pastorat att planera underhållet av sina orglar, men också göras tillgängligt för forskning och allmänhet.

Nationella minoriteter

Region Dalarna är förvaltningsområde med särskilt ansvar för nationella minoriteter med samiska och finska språk. Svenska kyrkan i vårt stift är sedan lång tid en etablerad del av livet för invånare som tillhör dessa grupper.

Sapmis sydligaste område är en del av Västerås stift, och sydsamer tar självklart del i kyrkans verksamhet både i Idre och på nationell nivå. Vårt stift är också representerat i Svenska kyrkans samiska råd.

Svenska kyrkan har, genom ärkebiskopen vid högtid där kyrkans högsta beslutande organ kyrkomötet närvarade, uttryckt sin ursäkt till det samiska folket för kyrkans delaktighet i historiska övergrepp mot samer. Företrädare för alla samiska språkområden tog emot ursäkten. En tioårig försoningsprocess är nu inledd, där ursäkten ska följas av handling. Här betonar Svenska kyrkan åtta åtaganden:

- Förkunna evangelium på samiska och på ett för samer kulturellt relevant sätt med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition.
- Synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan.
- Bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet.
- Öka kunskapen och medvetenheten om kyrkans historiska relationer och övergrepp mot samerna och konsekvenserna av detta.
- Öka samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan.
- Stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling.
- Främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv.

Svenska kyrkans främjande av samisk kultur och av berikande kulturmöten är en resurs i kulturlivet i Dalarna.

Svenska kyrkan har också finskspråkig verksamhet och erbjudande om medverkan av finskspråkiga präster och diakoner.